

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Armii Krajowej
ul. Pomorskie Armii Krajowej
100-000 Szczecin
tel. 091 42 22 186
e-mail: fezak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

poproszeni w Li 139

v'03
EA

Grudziądz
"Rota"
Kaube Helena
z d. Szaj

K-139/139B

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — Kauke Helena

T: K-139/139 Pam

Gmudziadz „Gota”

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa k. 3 s. 6

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 – Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-3

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – Inne... —

IV. Korespondencja

1) bieżąca k. 1 s. 1

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 8

VI. Fotografie

brak

I/1 Relacja właściwa: Kaube Helena :

1. relacja dotycząca działalności H. Kaube spisana przez M. A. Kropowską - Marnewską, 1.III. 1977. oryginał

k.2 s.1-4

2. relacja dotycząca działalności H. Kaube, maszynopis
- relacja córki Anny Warszawskiej

k.1 s.5-6

Relacja

o nieryjskiej morderstwie wulki o nie-
podległości Helenie Kaube

Ad I.

- 1) Kaube Helena z d. Kaja
(w czasie okupacji niemieckiej nie zamieszkała)
- 2) Ubr. 18. I. 1885 r. w Dziembowie pos. Chodzież
Zmarła 23. lipca 1972 r. w Groduzdra
miejsc lat 87. Pochowana na cmentarzu w Groduzdra.
- 3) Konstanty i Strzyżewski z d. Piórk
- 4) Godrice - rolnicy - mąż Franciszek
Kaube zmarł w 1936 r. - był właścicielem
kina "Apollo" w Groduzdra;
- 5) Skonieczna Szkota Gospodarz w Poznaniu
przy ul. Zwerynieckiej - bez zarobku,
Pracowała razem z mężem i
wychowała 5 dzieci. W 1906-1919 r.
pobytowała w Westf. i tam wśród
Polonii wraz z mężem prowadziła
działalność w różnych towarzystwach
polonijnych, wychowując dzieci
na dobrych Polaków. Gdy Polska,
w 1919 r. odzyskała wolność, wróciła
z rodziną do wyzyskiwanej Goryni.
Po śmierci męża w 1936 r. sama
z najstarszym synem Mieryśtawem
prowadziła kino, wychowując naj-
młodszego syna Tadeusza, przywódcę
i założyciela "Roty". Długo organizacja

2

"Rota" i rola Tadeusa Kubego z niej,
predestinacja po wyzwoleniu w szeregu
orkisach i opracowaniach literackich.
Z 5 dzieci żyje tylko jej córka - Anna
Maria Matczewska, I. voto koprowka
(lat 68) zamieszkała w Góndrydzku, ul. Śmia-
deckich 31/31

6.) Adres rodziny jak wyżej

Ad III.

- 1) Do chwili ewentualnie żyła z posiada-
nych zasobów własnych.
- 2) Od chwili powstania "Roty" w styczniu 1940,
której założycielem był syn Tadeusz,
- 3) Pomocnika w pracy konspiracyjnej, dając
fundusze na wydatki związane z po-
dróżami Tadeusza po okolicznych
miastach Pomorza, celem werbowania
jak największej ilości członków organizacji.
Udostępniała mu mieszkania (organizacji)
swoje mieszkania przy ul. Groblowej 22,
przechowywała radiooperat, z którego
poradzenie prosiła kera śmierci, wpo-
magając finansowo całą rodzinę oraz
znajomych, nie mających źródeł docho-
dów.
- 5) Arestowana 2. września 1940 r przez
góndrydzkie gestapo. Przebywała
1½ roku w więzieniu śledczym w Góndr.
Po rozprawie przed Sądem Wojennym
Przemy, której przewodniczył
Admirał - Bastian oraz 4 pułkowników

II. skazana na 3½ roku sztyrkowego więzienia (Zuchthaus) – przetransportowana ją do Fordonu (pod Bydgoszcz) gdzie przebywała pod nr. 668/41 do 17. września 1943 r. Po zwolnieniu musiała się co jakiś czas meldować i być aż do wyzwolenia pod nadzorem policji.

ad IV.

1) Po wyjściu mianem pośredkowo z Bydgoszczy następnie z Gódnego – utrzymując się z renty wyjątkowej. Od samego początku powstania Zboru był jego członkiem. Odrzucone Medalium Zwycięstwa i Wolności oraz medalium IX. rocznic Gódnego

ad V.

"Historia Poty" oraz jej członków omawia

1) Praca zbiorowa Polsk. Zw. Zachodn.

p.t. "Pomoc i walce z niemieckim"

wyd. z 1946 r. z Bydgoszczy (str. 50-60

"Pomoc walcząca" podana na podstawie oryginalnych niemieckich dokumentów akt oskarżenia Heleny Kaube pod poz. 29.

2) Szkice gódnego – Stanisława Mylińskiego – Kotoskiego, wydane w 1964 r. przez wydawnictwo morskie Gdynia.

3) Pomorskie publikacje prasowe pod redakcją Władysława Łatuszyńskiego.

4) Z dziejów okupacyjnych Gndziogdra
(Ročník Gndziogdski) wyd. przez Polskie
Towarzystwo Historyczne przy współudziale
Zakładu Historii Pomorza Instytutu
Historii Polskiej Akademii Nauk
Wydawn. Poznańskie.

Relacja podana córka Heleny Kaube
Anna Maria Marszewska f. voto
Koprowska, ciotka Zbigniewa
Zamierkate z Gndziogdra (86-300)

Zgodnie powyższej relacji
stwierdzenie

Anna Marszewska

Gndziogdr, dnia 1. marca 1977r.

Kopia

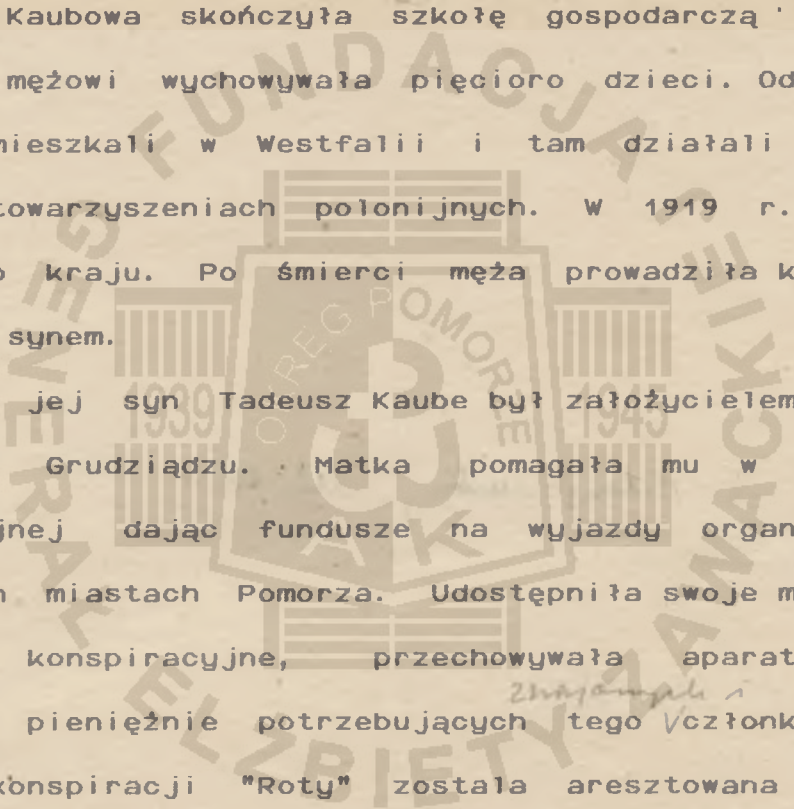
Tag inne biopem k s.2

Kaube Helena (1885 - 1972) członkini org. "Rota" w Grudziądzu. Ur. 18 I 1885 r. w Dzieńbowie pow. Chodzież w rodzinie rolników Konstantego Szaja i Strzeżysławy z d. Pięsiak. Mąż Franciszek Kaube zmarł w 1936 r., był właścicielem kina w Grudziądzu. Kaubowa skończyła szkołę gospodarczą w Poznaniu. Pomagając mężowi wychowywała pięcioro dzieci. Od 1906 - 1919 Kaubowie mieszkali w Westfalii i tam działali społecznie w różnych stowarzyszeniach polonijnych. W 1919 r. wrócili z dziećmi do kraju. Po śmierci męża prowadziła kino nadal z najstarszym synem.

Najmłodszy jej syn Tadeusz Kaube był założycielem tajnej org. "Rota" w Grudziądzu. Matka pomagała mu w działalności konspiracyjnej dając fundusze na wyjazdy organizacyjne po okolicznych miastach Pomorza. Udostępniła swoje mieszkanie na zebrania konspiracyjne, przechowywała aparat radiowy, wspomagała pieniężnie potrzebujących tego członków "Roty". W czasie dekonspiracji "Roty" została aresztowana 2 VI 1940 r. przez grudziądzkie gestapo. Przebywała półtora roku w więzieniu śledczym w Grudziądzu. Na rozprawie przed Sądem Rzeszy, na jego sesji wyjazdowej w Grudziądzu została w dniu 9 IX 1941 r. skazana na 5 lat ciężkiego więzienia. Przebywała w więzieniu w Fordonie do 17 IX 1943 r., poczym pod nadzorem policji z obowiązkiem meldowania się mieszkała w Grudziądzu.

Po wojnie mieszkała w Bydgoszczy, potem w Grudziądzu, gdzie zmarła 23 VII 1972 r.

✓
✓
✓
✓

3 i pół roku
nad nr 668/40

przy ul. Groblowej 2

znajomy i

Wojennym

maszeta
Wojennym

FP AK, J. Helena Kuczyńska, Red. czoła Maronisty, Any
 Cechanowski

II. Materiały uzupełniające relacje
- Kambé Helene:

1. Biogram Kambé Heleny autorstwa
Edwistawy Slimskiej z 14.02.1981,
mpis kóp. k. 1 s. 1-2

2. Slimska E., Kambé Helene, [w:]
Stow. biograficzny kowsp. pomorskiej
1939-1945, pod red. Zawackiej E. i
Maciejewskiej-Marcinkowskiej H.,
Tomii 1994, z. 1, s. 110, kserokop. k. 1 s. 3

1

Kaube Helena - z domu Szaja, osłonek "Roty" w Grudziądzu, ur. 18.I.1885 w Dziąbowie pow. Chodzież. Redzice; Konstanty Szaja i Strzaskiewicz z domu Piesik - relnicy. Mąż Franciszek Kaube zmarł w 1936 r., był właścicielem kina w Grudziądzu. K. skończyła szkołę gospodarzą w Poznaniu nie pracowała zawodowo, pomagała mężowi, wychowała pięcioro dzieci. Od 1906-1919 przebywała w Westfalii i tam wraz z mężem działała w duchu patriotycznym w różnych towarzystwach polonijnych. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1919 r. wróciła z rodziną do kraju. Po śmierci męża w 1936 r. prowadziła kino z najstarszym synem. Najmłodszy jej syn Tadeusz Kaube był założycielem organizacji "Rota" w Grudziądzu. K. H. pomagała w pracy konspiracyjnej, dając fundusze na wydatki związane z podróżami syna Tadeusza po okolicznych miastach Pomorza celem werbowania członków do organizacji. Udostępniała na potrzeby organizacji swoje mieszkanie, przechowywała radioparę, za którego posiadanie groziła kara śmierci, wspomagała osoby nie mające źródeł dochodu.

W związku z dekonspiracją "Roty" K. została aresztowana 2.VI.1940 r. przez grudziądzkie Gestapo. Przebywała półtora roku w więzieniu śledczym w Grudziądzu. Po rozprawie przed Sądem Rzeszy, na sesji wyjazdowej w Grudziądzu dnia 9.IX.1941 r. skazana została sześciana 3/5 r. ciężkiego więzienia w Fordonie /pod Bydgoszczą/, gdzie przebywała do 17.IX.1943. Po zwolnieniu z więzienia była pod nadzorem policji /meldowanie się/ aż do wyzwolenia.

Po wojnie mieszkała początkowo w Bydgoszczy następnie w Grudziądzu

2

utrzymując się z renty wyjątkowej, przyznanej przez ZBoWiD,
Odnaczone Medalem "Zwycięstwa i Wolności" oraz Medalem "II Wieków
Grudziądzka".
Zmarła 23.VII.1972 r. w Grudziądzu w wieku 87 lat.

- Praca zbiorowa Pol. Zw. Zach. pt. "Pomorze w walce z niez-
czynną" wyd. 1946 r.- Bydgoszcz str. 50-60.

- Stanisław Myśliborski Wołowski; "Szkice Grudziądzka"
Wyd. Morskie Gdynia 1964 r.

- Władysław Łatuszyński - pomorskie publikacje prasowe

- Rocznik Grudziądzki; "Z dziejów okupacyjnych Grudziądzka"
Wyd. Pol. Tow. Hist. przy współudziale Zakładu Historii
Pomorza.

- Łą Ciechanowski; "Ruch operu na Pomorzu Gdańskim"
Warszawa 1972 MON str. 97.

- Zbiory E. Zawackiej poz. 139/Dca. Relacja córki Anny Koprow-
skiej II v. Marszewskiej

Biogram napisała Z. Ilińska dnia 14.II.1981 r.

Kaube Helena z d. Szaj (1885–1972), członkini org. „Rota” w Grudziądzu.

Ur. 18 I 1885 r. w Dzieńbowie, pow. Chodzież w rodzinie rolników – Konstantego Szaja i Strzeżysławy z d. Piosik. Mąż Franciszek Kaube zmarł w 1936 r.; był właścicielem kina w Grudziądzu. Kaubowa skończyła szkołę gospodarczą w Poznaniu. Pomagając mężowi wychowywała pięcioro dzieci. Od 1906 do 1919 r. Kaubowie mieszkali w Westfalii i tam działali społecznie w różnych stowarzyszeniach polonijnych. W 1919 r. wrócili z dziećmi do kraju. Po śmierci męża nadal prowadziła kino z najstarszym synem.

Najmłodszy jej syn Tadeusz Kaube był założycielem tajnej organizacji „Rota” w Grudziądzu. Matka pomagała mu w działalności konspiracyjnej, dając fundusze na wyjazdy organizacyjne po okolicznych miastach Pomorza. Udostępniła swoje mieszkanie przy ul. Groblowej 22 na zebrania konspiracyjne, przechowywała aparat radiowy, wspomagała pieniądze potrzebujących znajomych i członków „Roty”. W czasie dekonspiracji „Roty” została aresztowana 2 VI 1940 r. przez grudziądzkie gestapo. Przebywała półtora roku w więzieniu śledczym w Grudziądzu. Na rozprawie przed Sądem Wojennym Rzeszy, na jego sesji wyjazdowej w Grudziądzu została w dniu 9 IX 1941 r. skazana na trzy i pół roku ciężkiego więzienia. Przebywała w więzieniu w Fordonie pod nr 668/41 do 17 IX 1943 r., po czym pod nadzorem policji z obowiązkiem meldowania się przebywała w Grudziądzu.

Po wojnie mieszkała w Bydgoszczy, potem w Grudziądzu, gdzie zmarła 23 VII 1972 r.

APAK, T.: Kaube H., Kaube T. (rel. córki Anny Koprowskiej-Marczewskiej); Cichanowski, *Ruch oporu...*; liczne wzmianki w czasopismach lokalnych (w zbiorach APAK).

Zdzisława Ilińska

Stow. biograficzny konsp. pomorskiej
1939-1945, pod red. Maciejewskiej-
- Marcinkowskiej H. i Zawackiej E.,
Somni 1994, w. 1, s. 110

IV/1. Korespondencja: bieżąca - Haube Helena

1. List Fundacji do prezesa Światowego Związku

Żołnierzy AK F. Chomiara z 29.06.2000 -

k. 1 s. 1

- dot. uzupeł. danych do
biogramu H. Haube, napis Kop.

Ldz..... 2371/P

Toruń dnia 29.VI 2000

Światowy Związek Żołnierzy AK

Szanowny Pan Prezes
Franciszek Chomicz

86-300 Grudziądz

Szanowny Panie

Do opracowania biogramu śp. Heleny Kaube /matki Tadeusza Kaube -założyciela ROTY/ i córki Heleny a siostry T.Kaube śp. Anny Maruszewskiej- Koprowskiej zd. Kaube ur.12 VII 1908 są potrzebne następujące dane :

- zdjęcia legitymacyjne z lat 1940-1956 o ile niema z tego okresu mogą być późniejsze
- data śmierci , nazwa miejscowości w której zostały pochowane w/w osoby.
- adres rodziny dzieci , wnuków ostatni adres zamieszkania był ul. Sniadeckich 31 m 31 .

W oczekiwaniu na wiadomość od Pana pozostaję z wyrazami szacunku i poważania.

.....
Dokumentalista mgr Michał Ojczyk

K-139/139 Pom.

Grudziądz

Kaube Helena

Karty informacyjne.

1939

k. 8

1945

1. 2. 139/Boa. 3. Rota / gromadzka

4. Mauba Helena 5. 2 d. Szaja

6. 7. Mauba

8. Mouslaudy Stanisława 9. 18. 01. 1895 r. Dziembowo
2 d. Piosch pow. Chodzież
sm. 2. 12. 1940. do lipca 1941 r. w gromadzie

10. Gromadzka 11. Kwartę 23. 7. 1972 r.
w gromadzie

12. Relacja córki Remy Marszewskiej

139

Rota 2
Grondrydz

4++ Ramba Helene
matka Jadwiga

5 z d. Szaja

6. —

7. Ramba

8. rodzina Konstanty i Stru-
zyńska z d. Prosik

9. nr. 18 I 1885 - Dziembow
po Chodniez

10 Grondrydz ++

11. Grent 3 VI 1940
zmarta 23 VII 1972 w Grondrydz

verte

- I 1940 - pokrywała wydatki syna Tadeusza, związane z jego podróżami oraz wspomagała finansowo Związek.
dała swoje mieszkanie przy ul. Grobłowej 22 na zbieranie programy „Rok”
miała aparat radiowy
- 2 VI 1940 - agent. przez Gustafa Grondydskina
1 1/2 roku w śledztwie; wyrok 3 1/2 roku więzienia
wraz z Fawcaine do 17 XII 1943 r.; nacelnik policyjny

Łaube Helena

3

Łaube Helena - estonick konspir.
organizacji "Rota" w Górnym Śląsku,
arrestowana 1 czerwca 1940 r. w Olsztynie
miasto Foronina.

Łaube Helena 403. (97.)

²⁷ Kaube Helena

Grudziądz
"Rota" 4

aresztowana w czerwcu 1940
w Otłoczynie koło Torunia

Rafinski E., "Rota", Pomierania,
nr 6/1992, s. 43

PO-94

5.22.7.28

Grudziadz

+ ^{Famora}
Kaupe ^{niezno}
Kaupe ^{Wolna}

"Rota" 5

Nazwisko i imię

Nazwisko penieńskie

Pseudonimy

Nazwiska używane w czasie okupacji

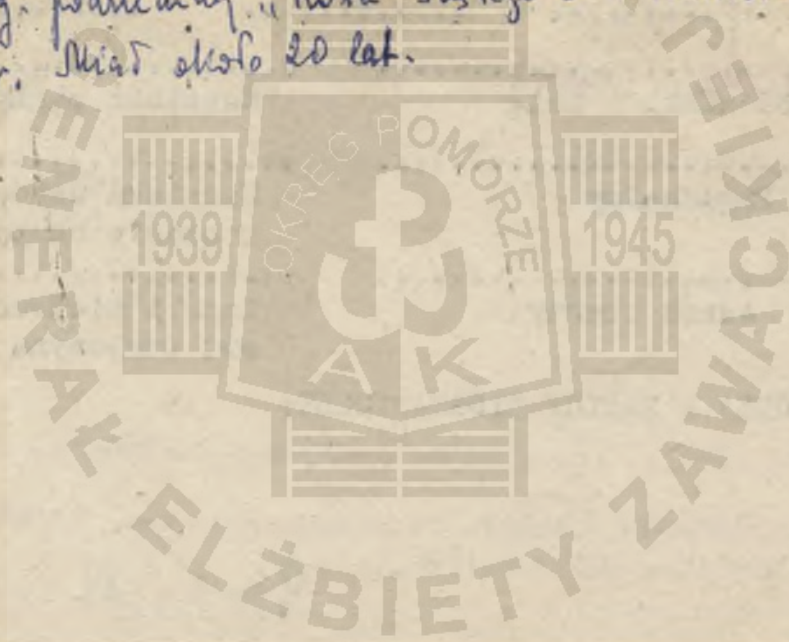
Adres obecny

Data i miejsce śmierci ew. przyczyna

ZRÓDŁA I ZAPISY BIOGRAFICZNE:

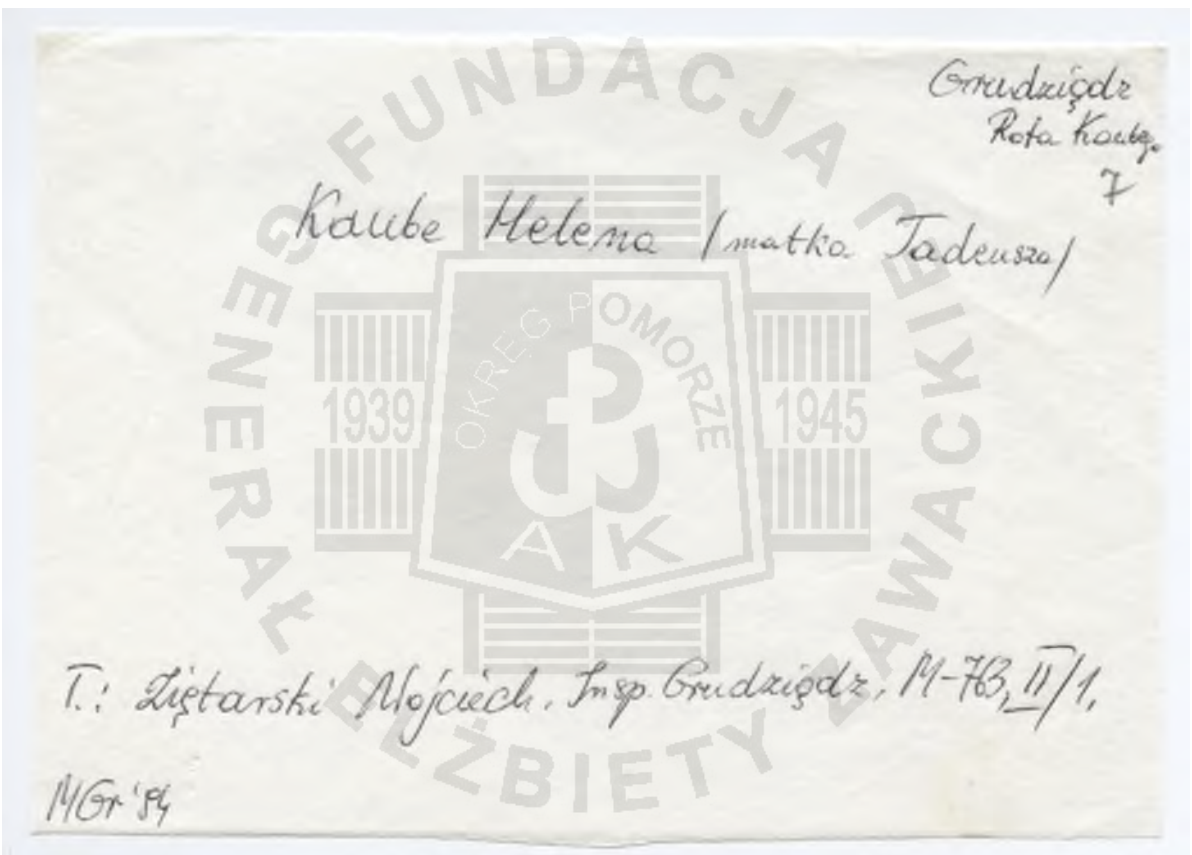
Chęciński K. Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim N. 10 11/1942
s. 99
Małta Teresa Kaupe - przewodni konspiracyjny organizator
"Rota" utworzona 1. VI. 1941 - Grudziadz wotc

Matka Teodora Kanka z Gdyni sdnie Organizatora
ty- org. podmiunij „Roka” sdniego w Pomorciu w maja
1942 r. Miał około 20 lat.

FUNDACJA
Grudziądzka
Kaube
"Rota" 6
Helena matka Tadeusza Kaube
założycielka organizacji "Rota"

OKRĘG MORSKI
1939 1945
AK
KAWACKI
LŹBIETY
Zob. T. Kaube T. insp. Grudziądzka
0M-97 Ia/1

"ROTA"
Grodzińska
8

KAUBE Helena

Urodz. 18 I. 1885r. o Łańcucie, par. Chodzież.
Pomagająca synowi o działalności konspiracyj-
nej, filialistyczna wyjazd organu, ukryta
swoje mieszkamie dla zabrania konspiracji
Arrestowana 2. VI. 1940r. przez gestapo gmieł.

Łob. Towarzystwo Biogr. Łowp. Pomorskie
Fundacja "Hochschule Pomorskie FK
Toruń, 1994r. T.1, s.110.

U. Dey/2001

Kaube Helena

